

Kronikk & debatt

OVERHØRT

» Mange har vært bekymret for at Kina har, eller kan få, tilgang til Tiktoks brukerdata, eller kan påvirke Tiktoks innhold for å manipulere brukerne. En slik innblanding utgjør en betydelig trussel mot demokrati og ytringsfrihet. Men politisk innblanding er først og fremst et problem på amerikanske plattformer.

Sina Storelv i Aftenposten

» Man tager like deler iver, innsikt og pr-talent, og blander med to deler tidsånd. Vips, så har man en boksuksess.

Eva Grinde i DN

» Dei rikaste har laga seg eit Aldriland i eit karibisk øyparadis.

Trine Østereng i Agenda Magasin

» Ringnes kjøper peniskunst av Sp-Klinge.

Overskrift i Nationen

» I en slik lapskaus av et nabobolag, uten noe helhetspreg å ødelegge, burde ethvert nybygg være en berikelse. Eller i det minste kunne blande seg inn og gjemme seg bort. Men nei da: Selv i denne sausen av stiler og uttrykk fremstår det nye tinghuset som påfallende uappetittlig.

Morgenbladets Gaute Brochmann besøker Mysen

DELTA I DEBATTEN

Ønsker du å bidra til debatten? Vi har flere flater i avisa for innsendte tekster.

debatt@klassekampen.no

Kronikk: Opptil 5000 tegn med mellomrom.

Hovedinnlegg: Opptil 4000 tegn.

Debattinnlegg: Rundt 2500 tegn.

Replikk/kort innlegg: Rundt 1000 tegn.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innlegg. Innsenderens epostadresse inkluderes, med mindre man reserverer seg mot dette. Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Vi trykker kun innlegg som sendes eksklusivt til oss. Alt som trykkes i papiravisa, publiseres også på klassekampen.no.

KRONIKK

Helsemyndighetene burde lovregulere bruken av elektrosjokkbehandling langt strengere enn i dag.

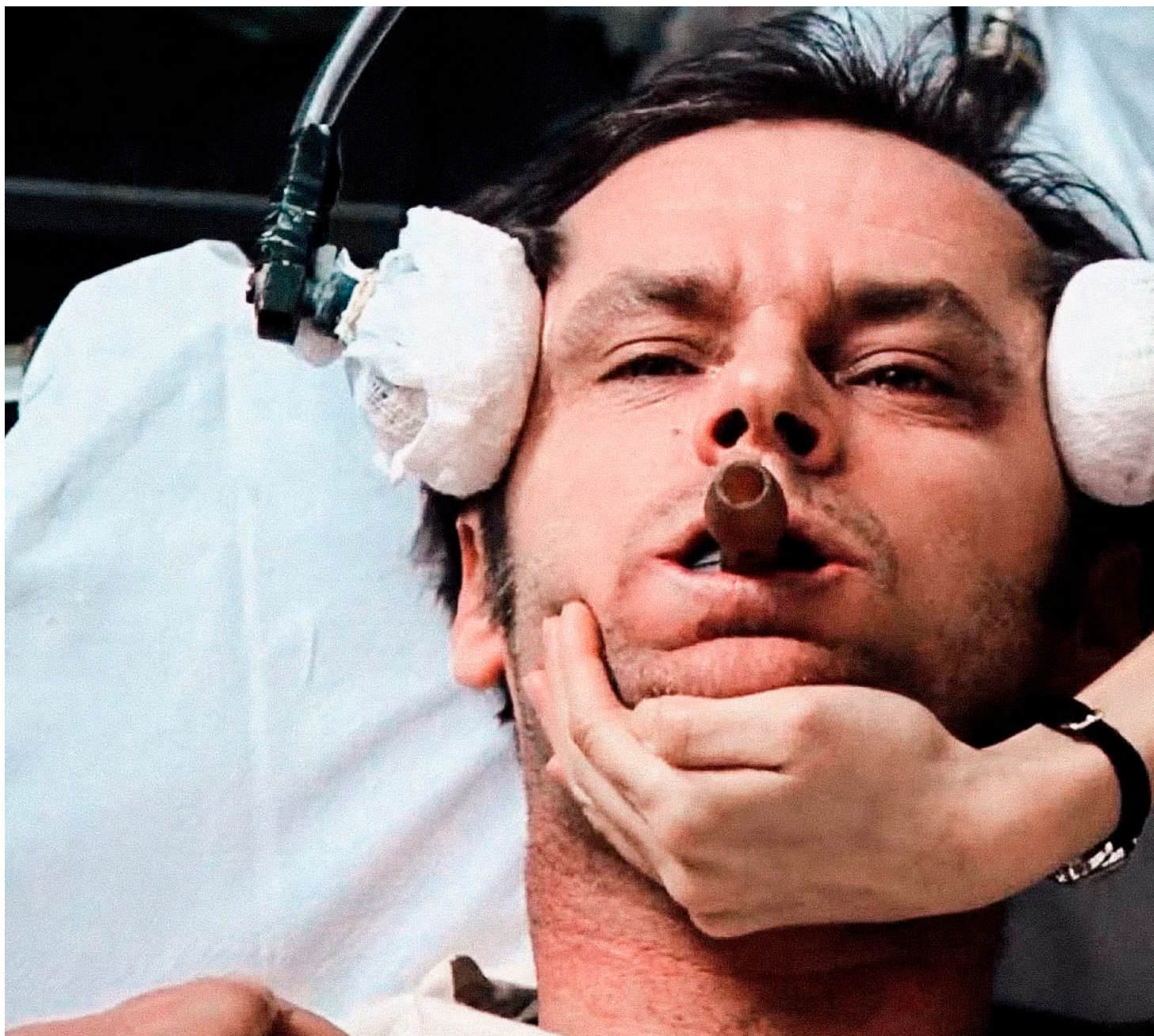
Elektrosjokk under tvang

Regjeringen ved Helse- og omsorgsdepartementet har nylig foreslått lovendringer innen psykisk helse som de hevder vil fremme «riktig bruk av tvang» (St.prp. 31L). Blant annet vil de gjøre det lovlig å gi pasienter elektrosjokk ved tvang.

Dette er ulovlig per i dag, men det skjer likevel, ved bruk av nødrettslovgivning. Forslaget innebærer altså å erstatte en høyst tvilsom bruk av «nødrett» med en lovfestet av ECT (elektrokonvulsiv behandling) ved tvang.

Elektrosjokkbehandling går ut på å sende elektrisk strøm gjennom hjernen via to elektroder i den hensikt å fremkalle et grand mal krampeanfall. Den italienske psykiateren

Ugo Cerletti oppfant metoden i 1938. Forskjellen på eldre og nyere praksis er at ECT nå gis under narkose. Dermed unngår man synlige fysiske skader som benbrudd, men ikke skadevirkningene på hjernen. Professor i klinisk psykologi John Read viser til at 1 av 15 fikk livstruende bivirkninger av ECT, og at 67–68 prosent fikk hukommelsestap. Videre viser forskningen at mellom 12 og 55 prosent vil ende

HARDHENDT: Bivirkningene av elektrosjokkterapi blir underkommunisert, mener forfatteren. Her Jack Nicholson i antipsykiatrifilmen

opp med varig hukommelsestap etter behandlingen. Dette er et alvorlig brudd på løftet i den hippokratiske ed om aldri å volde skade.

Prinsippet om fritt informert samtykke er grunnleggende i medisinsk etikk. Et ytterligere problem med elektrosjokkbehandling er at pasientene feilinformeres. Ifølge Read er den korrekte informasjonen om behandlingen at den kan gi et midlertidig løft i humøret, men at denne virkningen er kortvarig, og opphører etter en uke eller to. Og du må veie denne midlertidige virkningen opp mot en forholdsvis høy risiko for permanent hukommelsestap – du kan glemme viktige livshendelser, som at du har giftet deg og fått barn. Du kan glemme kunnskaper du trenger for å utøve ditt yrke. Og dessverre må du lese bredere enn den informasjonen en ECT-utøvende psykiater trolig vil gi deg, for å få vite om dette.

Ny norsk forskning bekrefter at informasjonen som gis til pasienter, er utilstrekkelig. Alina Coman ved Senter for medisinsk etikk, UiO, fant i 2022 at nesten alle som deltok i hennes undersøkelse, rapporterte at de hadde blitt fortalt at hukommelsesproblemene ECT medførte, ville være kortvarige og reversible. Et flertall av dem ga uttrykk for

«På hvilke andre områder er den medisinske etikken like lemfeldig?»

at informasjonen de hadde motatt, var utilstrekkelig. Som Coman påpeker, utgjør klinikernes nedtoning av bivirkninger og kritikk av metoden, et alvorlig problem for gyldig informert samtykke.

De fysiologiske skadevirkningene av elektrosjokkterapi er alvorlige nok. Den berømte barnelegen og psykoanalytikeren Donald Winnicott er den eneste jeg kjenner til som har gått i dybden når det gjelder de psykologiske menningene og virkningene av metoden. I en serie kritiske artikler påpeker

han blant annet at pasienter med paranoide tendenser forventer å bli angrepet og vil tolke behandlingen som en bekreftelse på at legen er ute etter å torturere dem. Pasienter som er deprimerte, har en trang til å ville ødelegge noe i seg selv, og vil gjerne bruke enhver farlig ting de kommer over, til en selvstraffende eller suicidal handling. De regner med å måtte drepe seg selv for å ødelegge den dårlige delen av seg selv, og elektrosjokkterapi kan derfor få samme betydning for dem som et selvmordsforsøk de ikke dør av. «Etikken i det å samarbeide med denne selvmordsimpulsen er», som han påpeker, «tvilsom».

«Depresjon», skriver Winnicott, «er verdifulle menneskers sykdom. På grensen til depresjon ligger sammenbrudd hos mennesker som er overbelastet med ansvar eller tap. På denne siden av grensen finner vi den verdifulle personen, ofte en god mor, som tynger seg selv med for mye omtanke. På den andre siden er det samme fenomenet, men mindre bevisst, og dette er depresjon. (...) ECT brukes i dag på de verdifulle menneskene, og hvis dette erkjenneres, vil psykiateren utvilsomt bli svært bekymret for sin egen egnethet for denne oppgaven.»

Jeg vil gi ordet til Winnicott nok en gang for et sluttpoeng: «Jeg vil også fremsette ideen om at disse fysiske terapiene er uttrykk for samfunnets ubevisste reaksjon på sinnssykdom. Dette er det aller vanskeligste jeg har å si. (...) Massiv skyldfølelse og frykt og påfølgende hat vekkes hos mennesker som har med sinnslidende å gjøre, og jeg tror dette ubevisste hatet også lå til grunn for den grusomheten mot sinnslidende som notorisk har preget behandlingen av de sinnssyke opp til nyere tid.» Dette siste er et vanskelig poeng å forholde seg til, skjont det berører spørsmålet om hvilke andre grupper vårt samfunn er villig til å utsette for en like dårlig behandling, og på hvilke andre områder er den medisinske etikken like lemfeldig? Helsepolitikere burde være seg sitt ansvar bevisst og gå inn for en langt strengere lovregulering av ECT til beskyttelse for pasientene enn det som er tilfellet i dag.

Lene Auestad

Dr. i filosofi, forfatter, oversetter

lene.auestad@gmail.com

KLIMA

Norge er et lite land, men kan gjøre mye

■ 8. januar 2025. I marmorsalen på Klima og miljødepartementet pågår Klimastatus, den årlige oppsummeringen av været som var.

2024 var et rekordernes år, globalt sett det varmeste som har blitt registrert siden temperaturmålingene begynte i stor skala på 1800-tallet. Det var første gang vi passerte den symboltunge terskelen 1.5 grader over førindustriell tid. Lokalt var det en god del varmere og våtere enn vi er vant til. Det var et år preget av ekstreme værhendelser. Skyfall og påfølgende oversvømmelser gjorde gatene i Valencia til elver i oktober. Det endte i enorm ødeleggelse og mange tapte menneskeliv. I California startet 2024 med intens regn og flom i februar og sluttet med apokalyptiske skogbrannscener i desember og januar følgende år. Denne typen av hendelser, med brå skifter mellom ekstrem tørke og nedbør, har blitt mer hyppige og ventes å øke kraftig i fremtiden som et resultat av den globale oppvarmingen, drevet av våres bruk av fossile brensler.

På seminaret holder miljø- og klimaministeren Andreas Bjelland Eriksen en innledningstale. Kanskje, sier ministeren, og nå parafaserer jeg fritt, kan det være en vekkerklokke for oss å se mennesker som ser ut som og lever som oss drabbes av den type ødeleggelse som vi forbinder med klimændringene. En stillehavsoy som står under vann eller mangeårig tørke og flom i Østafrika framstår ikke som så nært. Når Hollywood-stjernenes hus brenner ned, da føler vi alvorret. I en avsluttende panelsamtale oppsummerer en for-

sker sine forhåpninger om fremtiden slik: Norge er et lite land, men kan gjøre mye.

Bare seks dager senere får han sitt utsagn bevist, men kanskje ikke på den måten han håpet. Den norske regjeringen deler 14. januar ut 53 nye lisenser for å utvinne olje på norsk kontinentalsokkel. «Vi trenger nye funn for å legge til rette at Norge kan forbli en stabil og forutsigbar olje- og gassleverandør til Europa», sier energiminister Terje Aasland. Det skåles i champagne. Jeg vet ikke om de som er tilstede ser ironien, men den er solklar for meg.

Fortsatt økte nivåer av drivhusgasser i atmosfæren gir alt annet enn stabile og forutsigbare forutsetninger for fremtidige generasjoner. Nye oljekonsesjoner legger opp til at Norge bryter med de mål som man har forpliktet seg til gjennom Parisavtalen, å redusere den globale oppvarmingen til 2 grader, helst ikke mer enn 1.5.

Naturvitenskapelig forskning forteller ikke hvordan vi best organiserer samfunnet vårt, men den setter noen rammer. Det samlede kunnskapsgrunnlaget viser tydelig at for mennesker og dyrs sikkerhet bør vi begrense den globale oppvarmingen så mye som mulig. Hver tiendedels grad teller. I noen områder av jorden vil det avgjøre hvorvidt det er grunnlag for menneskelig liv i det hele tatt. De beslutninger vi tar nå avgjør hvor alvorlige konsekvensene blir. En sak er sikker: Å lete etter mer olje er ikke løsningen.

Kajsa Parding

Forsker

kajsamp@met.no

SYKELØNN

Merkelig «kompromiss»

■ Hva er problemet med å frede sykelønna i fire år? At Unio, YS, og Akademikerne står på fredning i tre år, uttrykt som et kompromiss, høres underlig ut. Slik jeg ser det kan det liknes med det «ultimatum» som LO krever: fire års fredningstid. Fire år ville sikre at et nytt stortingsflertall ikke kunne endre sykelønna i neste stortingsperiode, samtidig gi et ekstra år for å hente inn nødvendig kunnskap for å få ned sykefraværet.

De politiske trendene her og rundt om i verden viser at det ikke er usannsynlig med nytt stortingsflertall. At de tre fagorganisasjonene

derfor står hardt på «kompromisset» tre år, virker som et ultimatum og nærmest uforståelig i dagens politiske virkelighet.

Forsker og lege for kroniske sykdommer i over 30 år, Steinar Krokstad, uttrykker dagens sykelønnskonsesjon dekkende: «... skal de kronisk syke betale prisen for det som noen hevder er et for høyt sykefravær? Det blåser en iskald blå vind over landet, drevet av folk med mye penger og mye makt.»

Bjørn Alterhaug

Trondheim

bjornalterhaug@gmail.com

